

Fra: Tor Henrik Jordet

2540 Tolga

22.03.2018

Til: NVE

Uttalelse angående planendringer for prosjektet Tolga kraftverk

I forbindelse med utbyggers planendringer, virker det tydelig som at kostnadsbesparelser er nødvendig for at prosjektet skal la seg gjennomføre. Som berørt part av en utbygging, er det viktig for meg å signalisere at det er med sterk uro at man oppfatter dette. Utbygger ser det nødvendig gjøre flest mulige kutt, og viser i tillegg til tidspress i denne prosessen. Da prosjektet vil ha store negative miljømessige konsekvenser, bør utbygger spørre seg om kombinasjonen av besparelser og mulig hastverk vil gi et kraftverk som er ettertiden verdig.

Den berørte elvestrekningen er unik på flere måter. Det er den siste store sammenhengende strykestrekningen i Glomma. Den har svært gode fiskebestander av harr og ørret, samt en svært rik bunndyrfauna. Elva besøkes av fiskeentusiaster fra hele verden, og anses som en av Europas beste reisemål for innlandsfiske for harr.

Dette er kontroversiell utbygging hvor utbygger virkelig må bevise at de tar deres miljøansvar seriøst.

På bakgrunn av de siste planendringer har jeg valgt å kommentere følgende temaer; dam og inntak, utløp ved Eidsfossen og flytting av transformator.

Dam og inntak

Begge planløsninger for dam og inntak som hittil er blitt presentert har begge blitt beskrevet som det «beste» alternativet tilgjengelig til enhver tid. Det er noe forundring at det plutselig ble presentert nok et alternativ som var enda «bedre». Det har blitt påpekt mange ganger at det ikke finnes tilstrekkelig erfaringsgrunnlag til å vite om de avbøtende tiltakene vil fungere, og at testing av nye metoder heller burde utprøves steder der skadene allerede har skjedd, heller enn i Tolgafallene.

Hvor vidt alternativet det søkes om nå i planendringen primært er motivert av kostnadsbesparelser eller miljøhensyn, kan ikke jeg uttale meg om på faglig grunnlag, men jeg forventer at saksbehandler vil vurdere dette grundigere. Forhold til fisk og bunndyr kan, og bør optimaliseres videre før man godkjenner denne planen. Selv om man viser til at enkelte forhold vil ha mindre negative effekter med en terskeldam, kan det samtidig tenkes at konstruksjoner for fiskevandring burde planlegges mer omfattende enn det som presenteres i planendringssøknaden.

I dokumentet «Utforming av fiskepassasjer etter planendring» (2018), anslåes det at de ulike systemene for nedvandring og oppvandring, ikke kan fungere optimalt ved forskjellige vannstander. Det beskrives at feil vannhastigheter vil forekomme på de ulike vandringalternativene.

Hvor vidt det er akseptabelt at vandring blir forhindret ved høye vannstander, eller hvor stor andel av den totale vandringen som foregår på disse vannstandene, er meg uklart. Mitt hår er at utbygger ikke bagatelliserer denne type spørsmål på bakgrunn av kostnader eller kunnskapshull.

Utløp ved Eidsfossen

Som reiselivsaktør er behandlingen av utløpet ved Eidsfossen av svært stor interesse. Før konsesjonen ble gitt, var det viktigst å presisere at vi ønsket at utløpet burde legges ovenfor fossen, siden området nedenfor Eidsfossen er tillagt særlig stor verdi som nøkkelbiotop i elvas økosystem. Når konsesjonen nå er gitt til utbyggingsalternativ 3A*, vil jeg presisere følgende momenter:

- At opplevelsesverdien av området ikke må forringes vesentlig.
- At utløpet og tunnelen ikke blir en standplass og leveområde for fisk.
- At fiskevandring også blir målt og beregnet fra fossen, ikke bare ved damstedet.
- At kvaliteten på gyteområdene nedenfor utløpet må opprettholdes.

I forhold til planendringssøknaden ser jeg det mest nødvendig å utdype de to første punktene:

Estetiske hensyn rundt utløpet

Det er uklart for meg hvor skånsom utbygger vil være mot naturområdet rundt fossen. Vil de for eksempel begrense synlige inngrep ved fosshammerne i nærheten eller gjøre utløpet mest mulig naturtro? Eller planlegger de at naturområdet rundt Eidsfossen skal fremstå som et permanent anleggsområde? Fra mitt ståsted er det ønskelig at inngrepet i høyest mulig grad kamufleres, slik at opplevelsesverdien av området ikke forringes vesentlig. Både på øst- og vestsiden av elven, og både ovenfor og nedenfor utløpet har det tradisjonelt vært gode fiskeplasser i kulpene der. Hvor attraktivt det vil være å oppsøke området rundt Eidsfossen etter en utbygging, vil etter min mening komme an på de estetiske hensyn utbygger pålegges eller ønsker selv å ta.

I konsesjonsdokumentet (side 117, 21.04.2017) blir det henvist til en uttalelse fra Opplandskraft i brev fra 31.8.2015 hvor de uttaler seg omkring dette temaet:

«Etter en eventuell utbygging av alternativt utløp 3A, er vår oppfatning at fiskere i området fortsatt vil oppleve fossen som et markant strykeparti og flott landskapselement, og knapt registrere tunnelutløpet og overgangen til minstevannstrekning»

Hva Opplandskraft har ment med dette, oppfatter jeg som at de ønsker å ta ansvar og bevare opplevelsesverdien av naturområdet rundt Eidsfossen. Samtidig frykter jeg nå at estetiske hensyn kan bli ignorert i detaljplanen til fordel for flere kostnadsbesparelser.

I planendringssøknaden, «Utforming av fiskepassasjer etter planendring» (2018), ser det nå ut som at utløpet er flyttet og laget et påhugg inn i fjellet. Hvor stort og omfattende kan dette hugget bli før man «knapt» registrer tunnelutløpet?

Hvordan utbygger planlegger den estetiske utførelsen av utløpet, regner jeg med vil bli nærmere redegjort for i arbeidet rundt godkjenning av detaljplanene.

Tiltak for å hindre fisk i å vandre inn i utløpet

Av konsesjonen er utbygger bundet til å gjøre avbøtende tiltak for å hindre fisk i å vandre inn i utløpet. Jeg reagerer på at det ikke er planlagt noen tiltak, annet enn at utløpet blir «dykket» og «vinklet». Tunnelutløpet burde dimensjoneres slik at en nødvendig sperre opprettes fra oppstart eller kan settes inn senere hvis det viser seg at fisk vandrer inn i tunnelen. Siden temaet med innvandring i tunnelen har vært diskutert gjennom utredningsperioden sammen med avbøtende tiltak, synes jeg det er skuffende at utbygger avfeier behovet for å gjøre slike tiltak på bakgrunn av ren synsing om at fisk trolig ikke ønsker å svømme ned og inn i tunnelen.

Da tunnelvannet vil inneholde biologisk materiale som fisk kan finne næring på. Både fra fisk mindre enn 15 cm, og andre livsformer som har gått gjennom turbinene, tror jeg det er sannsynlig at fisk vil bruke utløpet og tunnelen som standplass og leveområde. Dette kan være sommer og vinter.

Argumentet om at fisk trolig ikke ønsker å svømme aktivt 10 meter nedover inn i en rolig vannstrøm på $60 \text{ m}^2/\text{s}$, virker for meg aldeles tynt. Jeg er av den oppfatning at fisk i Eidsfossen har gjort tilsvarende dykk til alle tider lengere opp i en av de mest kjente jettegrytene i fossen. På vestsiden av elva 40-50 meter oppstrøms for det planlagte utløpet, utgjør en svær jettegryte en av de mest brukte fiskeplassene i Eidsfossen. Her er det fisket med mark og blyøkke til alle tider. Jeg har hørt at denne jettegryta er målt til å være omtrent 10 meter dyp, og at fiskere ønsker å fiske dypest mulig i jettegryta siden fisken oppholder seg der.

Det burde være mulig å undersøke hvor dypt fisk svømmer ned i denne jettegryten, i referanseundersøkelser som gjøres i sommeren 2018.

Jeg mener det er selvskrevet å gjøre alle de tiltak man kan for å forhindre at fisk går inn i tunnelen. Gjør man aktive tiltak for at dette forhindres før utbygningen, slipper man usikkerhet rundt temaet senere og påfølgende måleproblemer.

Flytting av transformator

Som reiselivsaktør og lokal innbygger må jeg si det er trist at denne stasjonen ønskes anlagt ute i dagslys. Jeg ser ingen gevinster for lokalsamfunnet med å legge dette anlegget utendørs. Det vil telle negativt for landskap og miljø, og ikke gi noen positiv verdiskapning lokalt ved å gi tillatelse til dette alternativet. At utbygger opprinnelig ønsket å skjule denne innretningen i fjellet var bra og vitnet om miljøansvarlighet.

Vennlig hilsen,

Tor Henrik Jordet.

Daglig leder, Kvennan Camping AS.

2540 Tolga, 22.03.2018.

